

« بسم الله الرحمن الرحيم »

تبیین تفاوت مطلقه بودن ولایت فقیه با نظام سلطه از منظر علمای شیعه

گردآورنده: زهرا ارسیلو^۱

چکیده

بررسی و پژوهش در مورد ولایت فقیه همیشگی و در هر زمانی مورد احتیاج بوده است. با توجه به مسائل روز و مشکلات عمده ای که در جوامع کنونی خصوصا در جوامع اسلامی مشاهده میشود، برخی خواسته یا ناخواسته با طرح موضوعات مختلف سعی دارند ولایت مطلقه فقیه را به صورت یک حکومت مستبدانه و عاری از حکومت داری اسلامی به مردم نشان بدهند. در اینجا سعی شده به بیان ویژگی های عنصر ولایت مطلقه فقیه پرداخته شود و اینکه این ولایت دنباله همان ولایت خدا و پیامبر و امامان معصوم است، که در زمان غیبت امام زمان به فقیه جامع الشرایط میرسد.

این مقاله درصدد بررسی تفاوت بین نظام سلطه و ولایت مطلقه فقیه می باشد و باید این مرز بندی بین نظام ولایت فقیه و حکومت استبدادی مشخص شود خصوصا در جامعه امروزی این مسئله بیشتر نمود پیدا کرده و باعث شبهه افراد زیادی شده است که شاید ولایت الهی و ولایت مطلقه فقیه خود، یک دیکتاتوری دیگری است.

^۱. مقطع تحصیلی: سطح دو

حوزه علمیه الزهرا

منظور از ولایت مطلقه فقیه ، اقتدار همراه با برادری و رفاقت است و انتخاب این واژه درمقابل نظام سلطه به این معناست که نظام اسلامی معتقد به اقتدار سیاسی بر اساس اعتقادات دینی است ، درحالیکه نظام سلطه یعنی نظام جباران ، نظامی که در راس اداره آن جبارانند .

کلید واژه ها: مطلقه ، نظام سلطه ، ولایت فقیه

مقدمه

مشخص است که ولایت مطلقه فقیه با نظام سلطه تفاوت دارد اما به دلیل مسائل روز جامعه خلطی بین ولایت مطلقه فقیه و نظام سلطه ایجاد کرده که گاهاً تفکیک این دو شکل می باشد. این مقاله در صدد مقایسه بین ولایت مطلقه فقیه با نظام سلطه می باشد و می خواهد تا حدودی تفاوت بین این دو نظام و سبک حکومتی را مشخص کند تا مردم به دام خدعه و نیرنگ دشمن نیفتاده و هم صدا با دشمن نشوند. این تحقیق به روش توصیفی می باشد.

۱- بررسی دموکراسی در نظام ولایت مطلقه فقیه. نویسنده : بهار نوکنده. سال ۱۳۹۵
پژوهش حاضر با هدف بررسی جایگاه دموکراسی در تفکر نظام ولایت مطلقه فقیه صورت گرفته است .

۲- نظام سلطه. نویسنده محمدرضا نکونام. انتشارات ظهور شفق. ۱۳۸۷.

۳- راهبردهای امت اسلامی برای مقابله با نظام سلطه از دیدگاه امام خمینی. نویسنده سید اصغر جعفری. نشریه مطالعات انقلاب اسلامی پاییز ۱۳۹۶. در این تحقیق به این پرسش پاسخ میدهد که امام چه راهبردهایی را برای مقابله با نظام سلطه ارائه داده .

۴- چیستی نظام سلطه و چگونگی مقابله با آن از دیدگاه مقام معظم رهبری (۱۳۹۷) - محمدزاده علی و محمدعلی حسین زاده) این مقاله چیستی و چرایی و علل نظام سلطه را بررسی کرده.

جمهوری اسلامی با رهبری ولایت فقیه از آغاز با دشمنی ابر قدرت‌ها مواجه شد و علت این دشمنی این است که نظام اسلامی هنجارهای نظام سلطه را رد کرده و در مقابل دشمنان ، ولایت مطلقه را به معنای استبداد و ظلم گرفته‌اند یعنی میل فقیه عادل به صورت دلخواه. در حالی که همین جمله در داخلش تناقض وجود دارد.

اگر عادل است چرا پس به دلخواه عمل می‌کند؟

در حالی که ولایت اقتدار همراه با برادری و رفاقت است و انتخاب این واژه در مقابل سلطنت به این معناست که نظام اسلامی معتقد به اقتدار سیاسی بر اساس اعتقادات دینی است و باید این مرزبندی بین نظام ولایت فقیه و حکومت استبدادی و ظالم مشخص شود خصوصاً در جامعه امروزی این مسئله بیشتر نمود پیدا کرده و باعث شبهه افراد زیادی شده است.

هدف از این مقاله پاسخ به این پرسش است : تفاوت ولایت مطلقه فقیه با نظام سلطه از نظر برخی علمای شیعه چیست ؟

۱- مفهوم شناسی

۱-۱- تعریف ولایت

به معنای سرپرستی است و گاهی مربوط به امور خاصی است مانند ولایت پدر بر فرزند و زمانی در مورد امور عامی است مانند ارتباط با مردم و جامعه است.^۲

^۲. ابن فارس ، معجم مقاییس اللغة ، جلد ۸ ، ص ۴۴۲

ولایت فقیه عادل یعنی حق سرپرستی و مدیریت طبقه صالحه و عالم متقی بر امت اسلامی در راستای تحقق همه معروفها و مواد شایسته و مورد قبول عقلا و ریشه کن کردن امراض مادی و معنوی از جامعه اسلامی.^۳

ولایت فقیه یعنی داشتن قدمت شرعی الهی جهت رساندن امت به رشد کامل و زندگی صحیح مادی و معنوی.^۴

ولایت یعنی دست یافتن بر آن.^۵

۱-۲-ولایت مطلقه

ولایت مطلقه فقیه نظریه ای در فقه تشیع دوازده امامی است که نظام سیاسی و جانشینی پیامبر در دوران غیبت امام معصوم را بیان میکند که نظام جمهوری اسلامی ایران بر این اساس تاسیس شده. ولایت مطلق، به معنای رعایت مصالح عام در سرپرستی جامعه است و بدون ولایت مطلق برپایی حکومت اسلامی و اجرای احکام دین ممکن نیست.^۶

۱-۳-فقیه

کلمه فقه در لغت به معنای فهم، آگاهی و دانایی است؛ خواه مربوط به دین باشد یا چیز دیگر. فقه در اصطلاح؛ به معنای علم و آگاهی دقیق نسبت به علوم دین و احکام الهی و استنباط آنها است.

فقیه کسی است که در علوم اسلامی تخصص دارد و احکام الهی را از عدله آن استنباط میکند.

^۳ .ابن منظور، لسان العرب، جلد ۱۰، ص ۳۰۵

^۴ . فرهنگ جامع غربی / نویسنده سیاح / صفحه ۴۰۶

^۵ . فرهنگ عمید / مولف عمید / صفحه ۶۰۵

^۶ . همان

که فقیه جامع الشرایط که دارای سه ویژگی باشد: ۱ - اجتهاد مطلق ۲ - عدالت مطلق ۳ - قدرت و مدیریت و استعداد رهبری.^۷

۱-۴-ولایت

ولایت ریشه لغوی آن (ولی) به معنای قرب، اتصال و پیوند دو یا چند شیء است. از پیوند عمیق دو شیء، ولایت پدید می آید.

اگر فرد لایقی که دارای این سه خصلت باشد و به پاخاست و تشکیل حکومت داد همان ولایتی را که پیامبر(ص) در امر اداره جامعه داشت دارا می باشد و بر همه مردم لازم است که از او اطاعت کنند.^۸

۲-ولایت مطلقه از نظر برخی علمای شیعه

ولایت مطلقه فقیه، نظریه‌ای از فقه شیعه بر نحوه حکومت جامعه در دوران غیبت کبری به معنای رهبری انسان آشنای به اسلام و برخوردار از تقوای عالی، اسلامی و مدیریت بالای اجتماعی، بر مردم و جامعه، در گستره بایسته‌ها و ناگزیری‌ها (امور ح سبیه) و م صالح عامه (احکام حکومتی) است. ولایت فقیه در سخنان فقهاء و امام خمینی به اداره امور اجتماعی و سیاسی تفسیر شده است و در همه سویه‌هایی که پیامبر و امام به عنوان رهبر اختیار دارند، فقیه نیز اختیار دارد و قلمرو ولایت دربرگیرنده مصالح همگانی و آنچه بسته به اداره جامعه است، می شود. ولایت مطلقه به معنای یاد شده، نه به معنای اعتقاد به همسانی و برابری فقیه با پیامبر (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) و امام در

^۷. ولایت فقیه / مولف جوادی آملی

^۸. ولایت فقیه / مولف امام خمینی / صفحه ۷۰

به همین دلیل آنها هرگز در این گمراهی معذور نبودند، درست است که فرعون عقل آنها را دزدید و به طاعت خویش واداشت، ولی آنها نیز با (تسلیم کورکورانه) موجبات این دزدی را فراهم ساختند. آری آنها فاسقانی بودند که از فاسقی تبعیت می کردند.

۶-۳- نپذیرفتن ربوبیت خداوند:

نپذیرفتن ربوبیت خداوند و مخالفت با پیامبران، زمینه ساز نظام استبدادی و حاکمیت ستمگران است:

«قالوا یهود ما جئنا ببینه و ما نحن بتارکی ءالہتنا عن قولک و ما نحن لک بمؤمنین • فان تولوا فقد ابلغتکم ما ارسلت به الیکم ویستخلف ربی قوما غیرکم ولا تضرونہ شیاً ان ربی علی کل شیء حفیظ • و تلک عاد جحدوا بایت ربہم و عصوا رسالہ و اتبعوا امر کل جبار عنید»^{۱۴} «گفتند: «ای ہود! تو دلیل روشنی برای ما نیاورده ای! و ما خدایان خود را به خاطر حرف تو، رها نخواہیم کرد! و ما (اصلاً) به تو ایمان نمی آوریم! • پس اگر روی برگردانید، من رسالتی را کہ مأمور بودم به شما رساندم و پروردگارم گروه دیگری را جانشین شما می کند و شما کم ترین ضرری به او نمی رسانید. پروردگارم حافظ و نگاہبان ہر چیز است! • و این قوم «عاد» بود کہ آیات پروردگارشان را انکار کردند و پیامبران او را معصیت نمودند و از فرمان ہر ستمگر دشمن حق، پیروی کردند!»^{۱۶}

سورہ ہود آیہ ۵۳

^{۱۶} . فرهنگ قرآن، مرکز فرهنگ و معارف قرآن، برگرفته از مقالہ «حکومت استبدادی».

۷- تفاوت ولایت مطلقه فقیه با نظام سلطه

ولی فقیه در محدوده مصالح اسلام فعالیت میکند ، اما در نظام سلطه چنین قیدی وجود ندارد . زمانیکه ولی فقیه منصب حاکمیت را میپذیرد ؛ در برابر احکام الهی خود را مسئول میداند و نسبت به قانون اساسی تعهد دارد درحالیکه درنظام سلطه با زور و استبداد به حاکمیت گروهی درمی آید ، و هرچه که بخواهد انجام میدهد و به کسی پاسخگو نیست .

دامنه قدرت حکومت نامحدود است و هیچ قانون مشخصی وجود ندارد تا تحت آن فرمان روا یا حاکم ناگزیر به پاسخگویی باشد . هیچ سازمانی کنترل و نظارت برحکومت ندارد و اطاعت مردم بخاطر ترس و وحشت از قدرت حکومت است .

اما اگر ولی فقیه از قانون اساسی و الهی تخلف کند از عدالت خارج شده و خود به خود از ولایت معزول میشود .

بنابراین قدرت و اختیارات ولی فقیه از ناحیه قانون اساسی و اسلام مقید و محدود است . برخلاف حکومت استبدادی که حتی در صورت تخلف ، خودسرانه به حاکمیت خود ادامه میدهد.

یکی دیگر از ویژگی های حکومت استبدادی فقدان قانونی برای جانشینی است. که این ویژگی در حکومت ولایی مطرح نیست . زیرا مجلس خبران با بررسی کارشناسانه فرد اصلح و فقیه جامع الشرایط را می یابد و او را برای اعمال ولایت بر مردم انتخاب میکند.^{۱۷}

امام خمینی فرمودند :

ولایت فقیه اصلاً نمیتواند دیکتاتور باشد . رهبر نیز مانند رهبران جهان از سوی مردم و خبرگان دارای اختیاراتی میشود تا جامعه را به خوبی اداره کند بنابراین در حکومت ولایی از این جهت نیز استبدادی در کار نیست.^{۱۸}

^{۱۷} . صحیفه نور ، جلد ۹ ، صفحه ۲۵۳-۱۳۵۸/۷/۱۲

^{۱۸} . صحیفه نور - جلد ۹ صفحه ۲۵۳ - ۱۳۵۸

نتیجه گیری

تبیین تفاوت مطلقه بودن ولایت فقیه با نظام سلطه از منظر علمای شیعه

به حکم عقل و برخی از روایات و آیات حکومت مطلقه فقیه ضروری است زیرا مالک اصلی خداست که به معصوم منتقل شده و سپس به ولی فقیه آگاه به مسائل و امور زمانه سپرده شده که برخی خواسته یا ناخواسته با طرح موضوعات مختلف سعی دارند ولایت مطلقه فقیه را به صورت یک حکومت مستبدانه و عاری از حکومت داری اسلامی به مردم نشان بدهند صورتیکه این ولایت دنباله همان ولایت خدا و پیغمبر و امامان معصوم است که در زمان غیبت امام زمان به فقیه جامع الشرایط میرسد و همچنین فرق ولی فقیه مطلقه با استبداد بر اساس احکام اسلامی پاسخ داده شده.

بی تردید حاکمیت طاغوت جامعه را بسوی ظلمت‌ها و تباهی‌ها منحرف می‌کند .

پیروان اهل بیت مفتخرند که مهم ترین حرکت در مقابله با نظام استکباری یا نظام سلطه ، از سوی اینها انجام گرفته و آنچه درعمل روی زمین اتفاق افتاده یک چیز واضح و مشخصی است و آن پرچم جمهوری اسلامی است .

شیعه مفتخر است به اینکه در مقابل نظام سلطه ایستاده و امروزه خود آنها اعتراف میکنند که بسیاری از خواسته هایشان به وسیله جمهوری اسلامی متوقف مانده و تحریف شده.

این افتخار شیعه است و این نیست مگر به الهام گیری از بیانات ائمه هدی(ع) و اهل بیت پیغمبر ، آنها بودند که به تدبیر در قرآن و الهام گیری از قرآن تشویق کردند ، آنها بودند که با سیره عملی خودشان از حضرت امیر تا حضرت عسکری(ع) به ما فهماندند که چگونه باید عمل کرد .

۹- فهرست منابع

- ۱- قرآن کریم معنی و تفسیر از کتاب المیزان علامه طباطبایی محمد حسین ، جلد ۱۸ صفحه ۱۱۱
مکارم شیرازی ، ناصر ، تفسیر نمونه ، جلد ۲۱ ، صفحه ۸۸ و ۸۹
طباطبایی ، محمد حسین ، ترجمه تفسیر المیزان ، جلد ۱۰ ، صفحه ۴۴۶
- ۲- علامه طهرانی و نظر اسلام درباره اداره جامعه نویسنده علامه طهرانی
- ۳- ولایت فقیه در حکومت اسلام جلد ۲ صفحه ۱۹۵ نویسنده علامه طهرانی
- ۴- بررسی چالش های نظری عدله ولایت فقیه نویسنده مرتضایی ، سید احمد نوروزی محمد جواد
مجله : اندیشه های حقوق عمومی بهار و تابستان ۱۳۹۹ شماره ۱۷ رتبه علمی و ترویجی
- ۵- حکومت اسلامی معیار تشخیص و شاخصه های علی نویسنده ارسطا ، محمد جواد - بهادری جهرمی ، علی
مجله : دانش حقوق عمومی ، بهار ۱۳۹۳ سال سوم ، شماره هفت
- ۶- سیر تاریخی معنای فقه نویسنده مسعود امامی
- ۷- کتاب قانون اساسی جمهوری اسلامی
- ۸- چیستی نظام سلطه و چگونگی مقابله با آن از دیدگاه مقام معظم رهبری سال ۱۳۹۷ ، محمد زاده علی ، محمد علی حسین زاده
- ۹- منبع ایکن www.Didebaniran.ir/tiny/news_120494
- ۱۰- فصل نامه بحران پژوهی جهان اسلام دوره ۵ شماره ۹ ، ۱۳۹۸ محمد زاده علی ، حسینی زاده محمد علی
- ۱۱- صحیفه نور - جلد ۹ صفحه ۲۵۳ - ۱۳۵۸
- ۱۲- فرهنگ قرآن - مرکز فرهنگ و معارف قرآن برگرفته از مقاله حکومت استبدادی
- ۱۳- نظام سلطه و انقلاب اسلامی نویسنده شفیعی سروستانی ، ابراهیم ، سال ۱۳۹۰ نشریه موعود ، بهمن - اسفند ۱۳۹۰

- ۱۴- نظام سلطه نویسنده نکونام ، محمد رضا ، انتشارات ظهور شفق ، ۱۳۸۷
- ۱۵- راهبردهای امت اسلامی برای مقابله با نظام سلطه از دیدگاه امام خمینی ، نویسنده جعفری ، سید اصغر ، نشریه مطالعات انقلاب اسلامی ، ۱۳۹۶ شماره ۸
- ۱۶- جامعه شناسی نظام استبدادی و جامعه مستبد ، نویسندگان : مظفر نامدار طالشانی -منبع : زمانه ، شماره ۳ و ۴
- ۱۷- کتاب ولایت فقیه / مولف آذری قمی / ناشر دارالعلم صفحه ۴۰
- ۱۸- کتاب ولایت فقیه / مولف آذری قمی / ناشر دارالعلم صفحه ۴۴ و ۴۵
- ۱۹- نظریه حکومت استبدادی و جامعه کوتاه مدت ، نویسنده : کاتوریان ، همایون - نشریه : جامعه شناسی تاریخی ۱۳۹۷ ، دوره ۱۰ شماره ۲ صفحه ۱ تا ۳
- ۲۰- دین و دیکتاتوری ، نویسنده : محمد سروش محلاتی - ناشر : انتشارات میراث اهل قلم
- ۲۱- مشروعیت همکاری با حاکم ستمگر در فقه سیاسی شیعه
- مقاله : پژوهشی - نویسنده : محمد علی میر علی
- ۲۲- آزادی ، شرایط و موانع
- ناقد : ظهیری ، سید مجید
- مجله : پژوهش های اجتماعی ، اسلامی ، ۱۳۷۹ شماره ۲۱